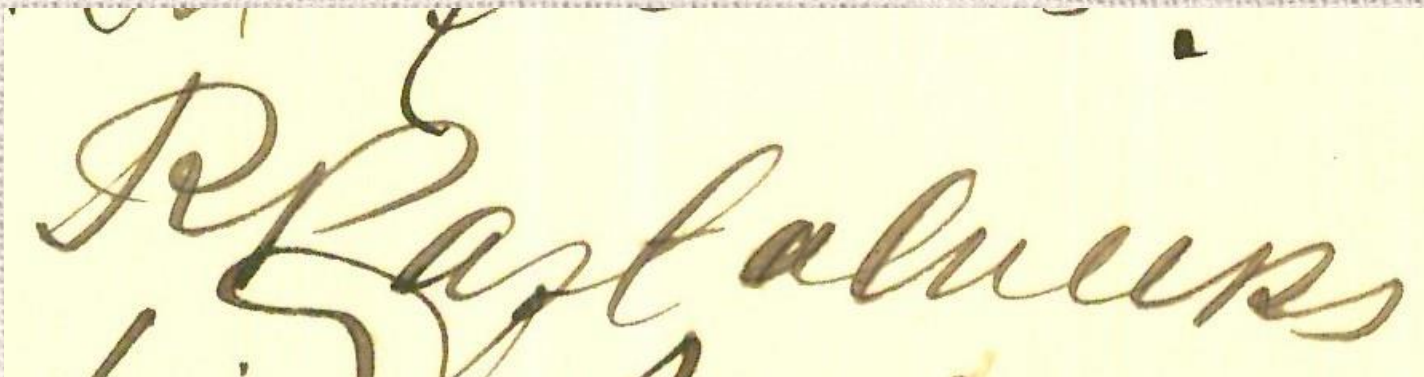

NO IZDEVĒJDARBĪBAS VĒSTURES
REINIS PASTALNIEKS
1896 - 1947

R. Pastalnieks

Gadsimtu 19./20.gs.mijā Alūksnē bijušas mūzikas un izglītības biedrības, atturības biedrība u.c., kas popularizēja arī grāmatas. Grāmatu tirgotāji un izdevēji bija sava veida kultūras, gaismas, garīguma un izglītības nesēji. Grāmatniecībā allaž pastāvējis noslēgtas ķēdes princips. Teksta autoriem, tulkotājiem un māksliniekiem vienmēr bijis nepieciešams izdevējs. Agrāk izdevniecībai vai apgādam nereti piederēja sava tipogrāfija, savukārt iespiedējs varēja būt patstāvīgs ķēdes posms. Arī grāmatu iesiešana varēja pastāvēt kā atsevišķa nozare. Kad grāmatas bija saražotas, tās izplatīja — pārdodot vai izplatot bez maksas. «1901. gadā savu filiāli – veikalu un spiestuvi, Alūksnē Pils un Marijas ielas (tagad Blaumaņa) stūrī (ēka nodega 1940. gadā) atvēra plaši pazīstamais Cēsu grāmatu izdevējs Jānis Ozols. Alūksnes filiāles un tipogrāfijas vadītājs bija Antons Veispāls – skolotājs no Vietalvas pagasta . 1900. gadā Veispāls ar sievu, Ozola aicināts, pārnāca uz Alūksni. Veikalu izpostīja soda ekspedīcija 1905. gada decembrī. Veispāls atgriezās Cēsīs. 1905. gadā Alūksnē minēts Siliča grāmatu veikals. Toreiz Alūksnē agrākajā alus bodē bijusi iekārtota E. Ķelles grāmatu pārdotava (pārdotas grāmatas, rakstāmlietas, skolas grāmatas, dziesmu grāmatas, Bībeles, sprediķu un lūgšanu grāmatas, skatu kartes un laimes vēlējumu kartes, Alūksnes skatu kartes u.c. 20. gs. sākumā kā pastkaršu izdevēji minēti tirgotāji A. Grosmans un R. Pastalnieks. No 1909. gada līdz 1911. gadam pastāvējusi arī R. Bērziņa grāmatu drukātava Alūksnē. Bērziņš iespiedis arī skolu liecības. 1913. gada «Alūksnes tirdzniecības un rūpniecības kalendārā » reklāmas nodaļā minēts, ka Alūksnē tajā laikā ir O. Sīļa, O. Šķendera, R. Kelles grāmatu veikali un V. Dzenīša grāmatu spriestuve un sietuve Ķenca namā (nodedzis 1940.gadā). Dzenīša tipogrāfija iespiedusi «Alūksnes Sludinājumu Lapu» (daži numuri 1012.-1913.gadā). Tā darbojusies vēl 1917.gadā. (Novadnieks Valentīns Pelēcis minējis, ka viņa spiestuvi pārpircis R. Pastalnieks). Īpaši jāmin Roberta Pastalnieka grāmatu un rakstāmlietu tirgotava un tipogrāfija. Alūksnes kultūras vēsturē viņš ieies kā paliekošāko izdevumu iespiedējs. Pagājušā gadsimta 20. un 30.gados, viņš bija vienīgais tipogrāfijas īpašnieks.»*

* Līcis J. Tepat vien Malienas novadā./ Oktobra Karogs, 31.01.1989.

Blaumaņa iela. 1920. – 30.gados dēvēta par
Marijas ielu, bet pirmsākumos par Pasta ielu

Reinis Pastalnieks. Viņa laiks Alūksnē ir 1920. – 1940. gadi ar laikrakstu «Malienas Ziņas», evaņģēliski luteriskās draudzes vēstnešiem, brošūrām, grāmatām u.c. Viņam nebija svešs vārds – labdarība. Ar siltiem vārdiem viņu atcerējušies bijušie darbinieki - «viņš neturēja sevi par augstāku, prata strādāt ar cilvēkiem un cienīja kārtīgu darbu.»

DARBA GAITAS

Reinim Pastalniekam neliela spiestuve un grāmatu veikals atradās Pils ielā 23, t.s. Grosmaņa mājā. Līdz 1927.gadam īpašuma adrese bija Pils iela 7. Šī tirdzniecības nama apkārtnē bija liela rosība, jo tā atradās blakus baznīcai un tirgus laukumam, tā kļūstot par vienu no pieprasītākajām īres vietām. Tajā laikā Pastalnieks iespieda sarīkojumu programmas, laulību paziņojumu kartītes, afišas u.c. Veikalā pārdeva arī albumus, rakstāmpiederumus, gleznas, pastkartes, skolas grāmatas un citu skolēniem nepieciešamo. 1918.gadā izdeva un iespieda 2/3 numurus avīzei «Maliēna».

Aleksandra Grosmaņa māja, Pils iela 7

1925. gada rudenī otrās Saeimas vēlēšanas gaidot, partija Zemnieku Savienība cerēja ar preses starpniecību gūt maksimālus panākumus. Alūksnes pilsētai savas pastāvīgas avīzes nebija. Partijas birojs nosūtīja uz Alūksnes apkārtni Alfrēdu Bērziņu vadīt politisko un ideoloģisko darbu. Zinot, ka Reiņa Pastalnieka spiestuve nav «noslogota», Alfrēds Bērziņš, faktiskais jaunā laikraksta «Malienas Ziņas» radītājs, mēģināja Reini Pastalnieku pierunāt izdot avīzi, kam Pastalnieks arī piekrita. Pirmais numurs iznāca 1925. gada 14. maijā. Sakarā ar nopietnu darbu avīzes izdošanā, vajadzēja veikt uzlabojumus spiestuvē. 1926. gada novembrī pilsētas domes sēdē, pēc Pastalnieka iesnieguma, tika nolemts, ka viņš var pārcelt «Malienas Ziņas» drukātavu uz Marijas ielu 4. Tur viņš ierīkoja elektrisko grāmatu spiestuvi. Palīgēkā bijusi arī neliela galdniecība.

Ēstpeests R. Pastalnieka spiestuvē, Alūksnē, Marijas ielā 4.

Pastalnieka spiestuvē, afišu tur Elza Pastalniece (no labās) un Zenta Pelse, centrā Jānis Pelsis, 1930

Mācības gadam sākoties

piedāvāju

no bagatīga krājuma skolaš grāmatas, burtnicas, klad-
des, rakstamlietas un citus mācības līdzekļus.

R. Pastalnieks

Alūksnē, Pils ielā 23.

Tirgotava palika turpat Grosmaņa mājā līdz 1932. gadam. 1940.gada jūlija lielajā ugunsgrēkā abas šīs ēkas ir nodegušas.

Malienas Ziņas, 29.08.1929

Tagad savā jaunceltņē

Alūksnē, Pils ielā 27a.

pārcelti visi

R. PASTALNIEKA uzņēmumi

kā: grāmatu drukatava, sietuve un
grāmatu un rakstamlietu tirgotava

Grāmatu drukātavā un sietuvē izpilda vi-
sus uz šo arodu attiecošos darbus.

Cenas pazeminātas

Grāmatu tirgotavā arvien krājumā:

skolas grāmatas, literatūra, rakstamlietas.

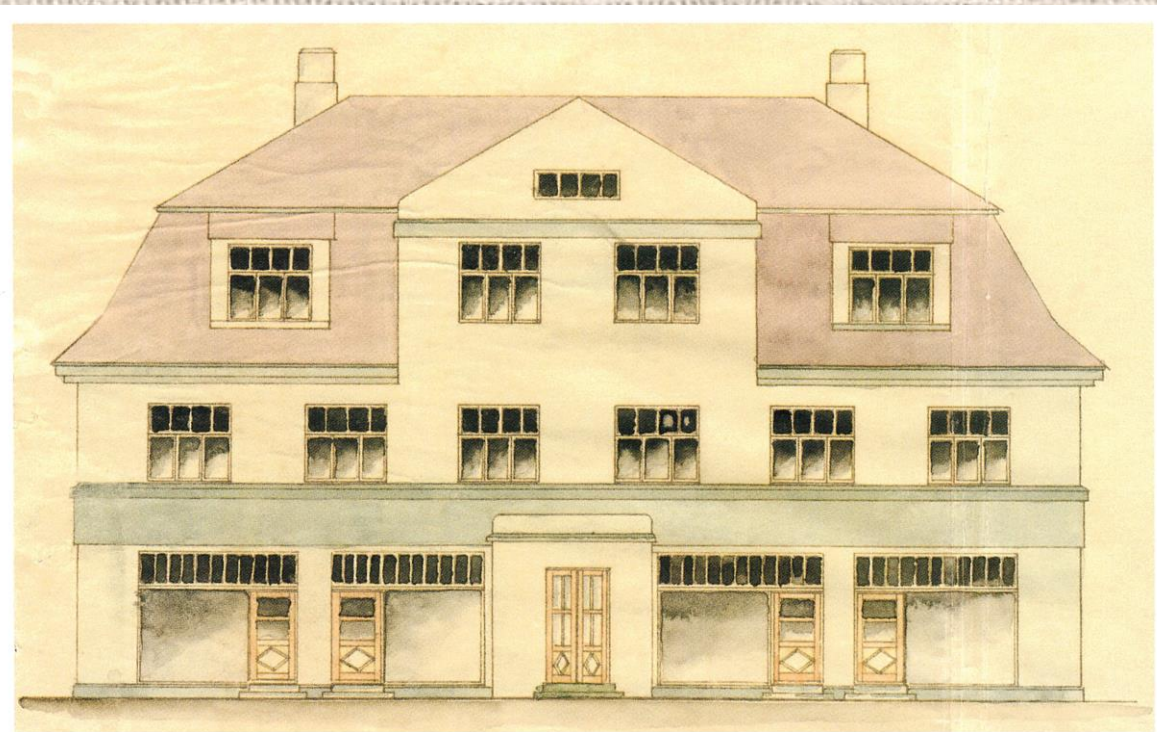
1933. gada kalendari. Eglītes greznumi.

Puķu vāzes, figuriņas u. t. t.

1931.gadā Reinis Pastalnieks savā avīzē bija ievietojis sludinājumus, ka pērk baļķus un būvpakulas. Tālab skaidrs, kādam nolūkam šādi būvmateriāli vajadzīgi – lai būvētos. Būvēšanās rezultāts bija savs nams Pils ielā 27.

1932.gadā veikala un tipogrāfijas iekārtas pārcēla uz jaunuzcelto māju, kur turpināja līdzšinējo darbu.

Pils iela 27a, Alūksnes pilsētas apbūves plāni 1934.–1940. gads. (ANM – 15122/90 fragments)

Malienas Ziņas, 08.12.1932

Grāmatu un rakstāmlietu tirgotavā, pa kreisi Elza Pastalniece

Šis uzņēmums tapis Reiņa Pastalnieka darbnīcā 1931.gada 15.jūnijā. Tā autors ir Alūksnē tobrīd pazīstamais fotogrāfs Eduards Zariņš. 1. rindā no kreisās burtliči Marta Medne un Jānis Pelsis, Elza Pastalnice – spiestuves vadītāja, 2. rindā burtlice Zelma Pelse, ? (nezināmi)

Elza un Reinis Pastalnieki ar kolēģiem, 15.06.1931
1.r. Elza Pastalniece, Jānis Pelsons, Zelma Pelse, Reinis Pastalnieks
2.r.?, Marta Medne, Artūrs Šēpers, ?

Spiestuvē

Burtlicis Jānis Pelsis

Reiņa Pastalnieka iespiestie preses izdevumi:

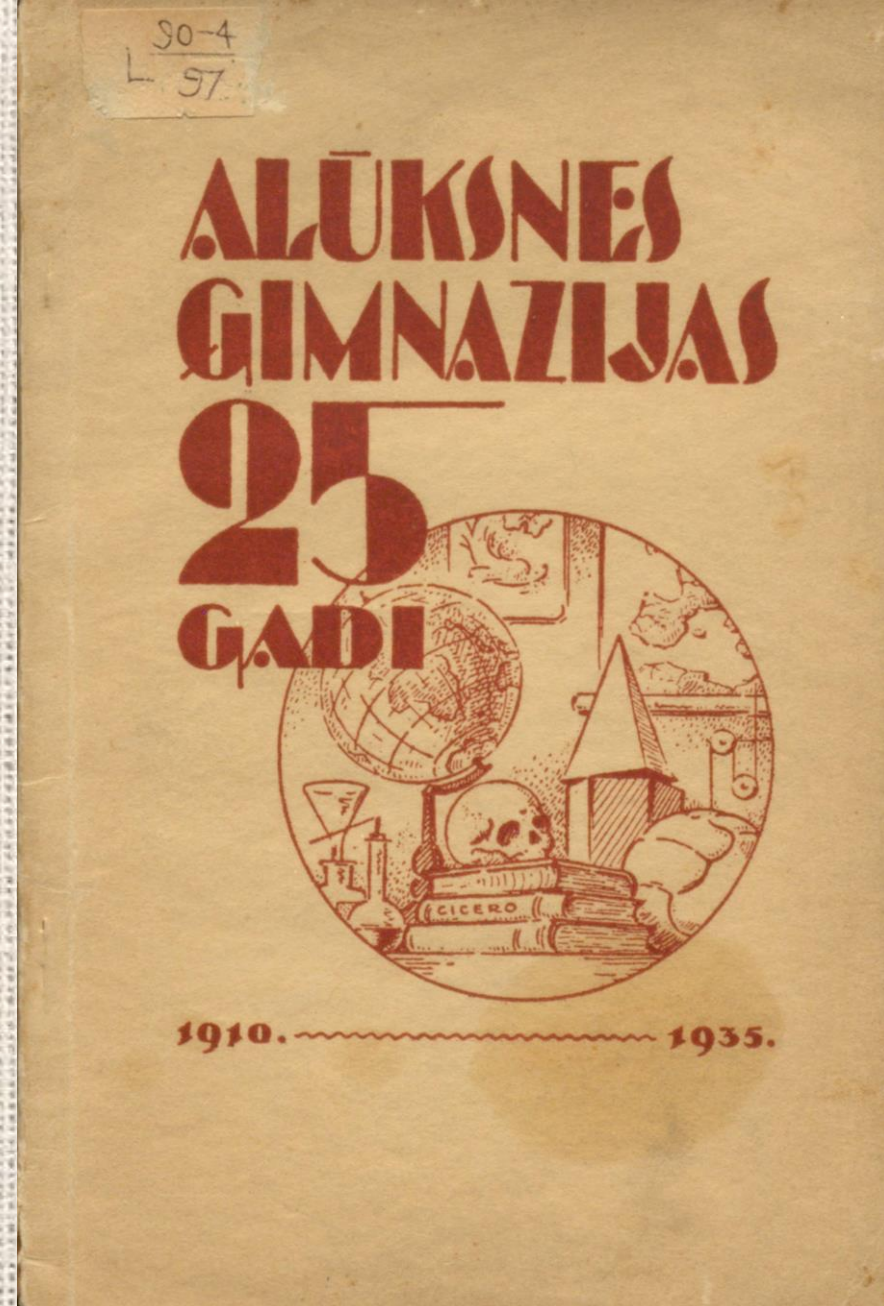
Pastalnieks R. (Alūksnē)

1925—1940	Malienas Ziņas	752
1928—1929	Gulbenes Balss	302
1928—1934,		
1936—1937	Gulbenes Ziņas — <i>ar pārtrauk.</i>	305
1928	Piena un Vaislas Lopu Tirgus Biļetens	915
1928—1930	Rūjienas Ziņas	1026
1928—1929	Smiltenes Ziņas	1109
	Valkas Balss	1258
1929	Alūksnes Aizkulises	17
	Lietas, par Kurām Klusē	710
	Malienas Aizkulises	746
	Malienas Dzīves Aizkulises	748
	Notikumi Dienā un Naktī	856
1930—1940	Alūksnes Draudzes Vēstnesis	18
1930	Auseklis	64
1930—1936	Latgales Draudžu Vēstnesis	559
1930	Malienas Preses Balles Vēstnesis	750
1930—1932	Opekalna un Zeltiņu Draudžu Vēstnesis	867

IESPIEDDARBI

Vēl pirms «Malienas Ziņām» R. Pastalnieks iespieda «Alūksnes kalendāru 1924. gadam», «Latvijas laika grāmatu» (piemēram, 1925. gadam), reliģisko svētku un laicīgo svinīgo notikumu lapiņas, kopš 1929. gada «Alūksnes draudzes vēstnesi». No nozīmīgākajiem izdevumiem, kuri dienas gaismu ieraudzīja R. Pastalnieka spiestuvē, jāmin «Tirdzniecības un rūpniecības kalendārs», 1931. gada janvārī sāka iznākt «Opekalna un Zeltiņu Draudžu Vēstnesis», «Opekalna draudze» (draudzes 200 gadu vēsture, 1932), «Alūksnes ģimnāzijas 25 gadi. 1910.-1935.» (1935). R. Pastalnieks uzdrīkstējās ķerties arī pie daiļliteratūras izdošanas - viņš izdeva «Visu zemju tautu pasaku» sēriju ar krāsainiem attēliem.

Latvijas laika grāmata 1924. gadam. [1923. Izdewejs neusrahdits. [Druif. R. Pastalneeļa druif. Aluķsnē. 8° (20×14) 32+32 l. p. 15 r.

A. Šēpers.

Visu zemju un tautu
PASAKAS

Tulkojis
Diženajo Bernhards.

I.

R. Pastalnieka izdevums

Alūksnē, Pils ielā № 7.

VISU ZEMJU UN TAUTU
PASAKAS

Iespieddarbi

Lai tad pahri truhdu weetam Ar sakeem sareem pretim eetam
Teem laikeem, to mums dewis Deew; Rotati ar meera rotam,
Lai ir tos draugus godat protam, Kas muhju labā zihnij'chees.
Lai kurpes noratam, Pee wiru welenam Deewa kalnā. Dauds
bsimumos Mehl nahkamos Teem behrnu behrni godu dos.

7. Deewa luhgichana.

8.

Meld.: Keistus mon dsihwibina.

Kad mana diwehse schirrees No dseesnu lejas ichis, Eā
weenu dseesnu tomehr Sew lihdsi aifnefis.

To dseesnu, kura daudfreis, Eif danfreis dseedata, Un tomehr
ifdseedata Wehl it nefad naw tā.

To dseesnu, kura lahio Ka afinis ij bruhzs. To dseesnu,
kurat rofi Un kapa mehtras pluhz.

Kad mana diwehse schirrees No dseesnu lejas ichis — Eā
mihfestibas dseesnu Sew lihdsi aifnefis.

9. Beigu liturgija.

M. Eā Runga wahrs lai ir tefts un augsti flawets.

D. No ichi laita muhshigi.

M. Pateifichanas kolekte.

D. Amen.

M. Swehti draudsi.

D. Amen, Amen, Amen.

10.

Meld.: Nu gribam aprakt mironi.

Tu, Deewa dahrsin, swehts un klufs, Kur dafchs no muhju
mihkeem dus Behz widam seurs gruhribam, Ko zeeta ar daudf
afaram.

Mums efi mihka weetina, Kur Deewu luhdsam klufumā. To
darot imekam droshibu, Kad Deews mums ufleef gruhribu.

Sche swehtu druwu eeraugam, Kas fataifsta muhshibai, Kas
fcheitan efekt atnefti, No kapa tikheet iwesti.

Tad ari muhju afaras Bar welts nebuhs ifleetas. Ja titai
turam tizibu, Tad ptaufim reis ar lihgmibu.

Ar Deewu, mihlee, lapinā, Deews pats mums firdi meerina.
Zau drihs winsh wijas afaras Tur noflanzis eelfch muhshibas.

Druf. M. Rastalmeets, Amze.

Mufnes draudses Kapu swehtkos

10. augustā 1924. g.

1.

Meld.: Bes behdam labu nakti.

Zaur dshwi tuhftoich zeti Wed kalnā, eelejā: Dee zits zaur
zitu mijas Un juht tā miglajā. Un jo tu augstat kaphsi, Zo klufhi
weentufats, Zo tahkats tew buhs gabheens, Zo waitat fchaubas
nahks.

Es weenu zetu finu Gar klusu nomalu; Tas naw wehl
malbinajis Neweenu gabheju. Pahv vreeka gashcham ahrem, Zaur
behdu beesofneem Zweenu tas ir webis Uf tehwa pagalmeeem

Gar dshwes zeta malu Ir mahjas tuhftoicham. Bet kad tu
klandsinaji, Zif atweras no tam? Kad aufsta leetus nakti Girds
luhdjas pajunta Bij ziteem meers un gaisma, Tew tahkat
jastaiga.

Es finu weenu mahju Pee miesha aifwehja, Nefad tur neat-
raida Neweena gabheja. Tur latram fawa gulta, Saws spilwens
gurdenam. Dus finti maigu meegu, Wehl weeta tuhftoicham.

Dird tewi fintu aufis, Kad tu uf preekeem fang Un draugu
puls nahf lihdsi, Kad tu uf dshrem brauz Bet truhfumā un
posta Ja weentuls eefi tu, Kaut weens no teem jel speeki Tew
zeta pafneeglu.

Es finu weenu draugu — To dshres reti reds — Eā mahte
fawu behrnu, Eā behduli winsh fedf. Ko wisi atfahjuschi, Schis
draugs to ufmeles; Bar daudf kas nogurusch, Dos winsh tā
flehpi nes.

Tas kapu zefsch neweenu Nefad naw malbinaj's; Neweens
pee kapu wahreem Naw welts klandsinaj's. Tad eefim drauga
mahja, Kur muhju tehwi dus, Kur muhju brahlis Jesus Neif
gulbinas ir muhs!

2. Liturgija.

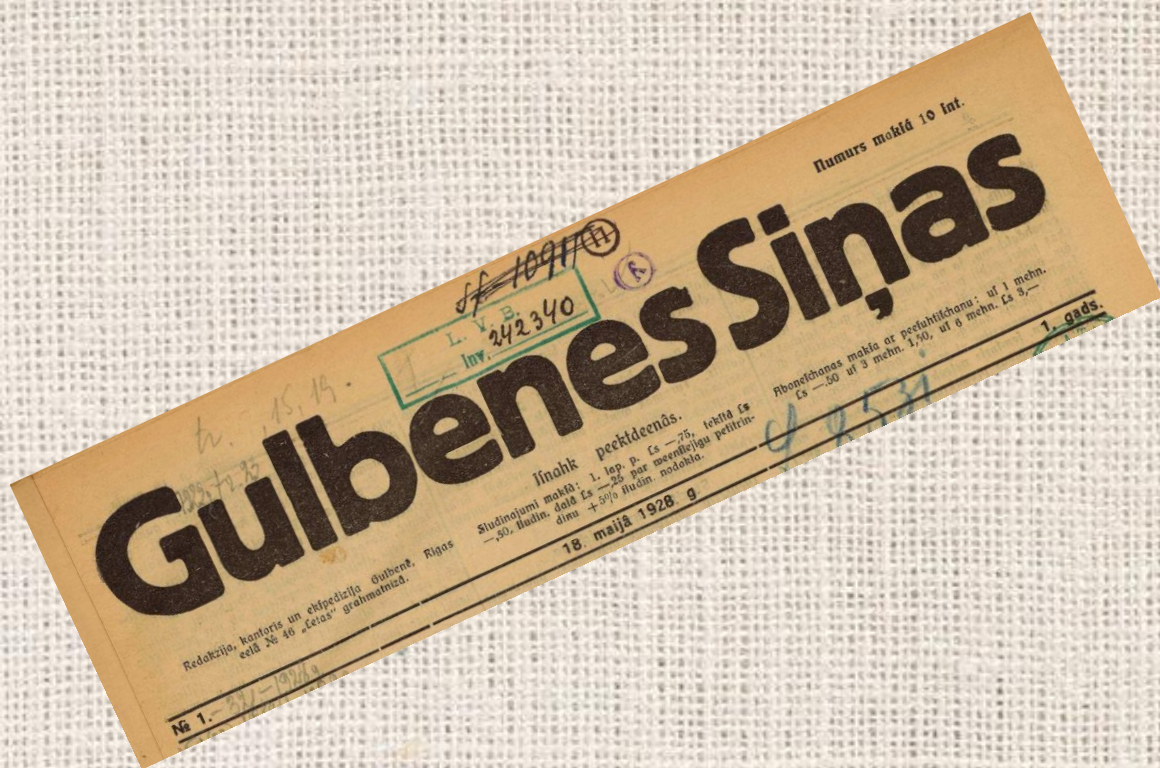
(M. = mahjitajs. D. = draudse.)

M. Gods lai ir Deewam tehwan, Dehlam un swehtajam Garam

«Jaunatnes Domas», žurnāls, četrreiz
gadā, Latvju valodā. Izdevējs — Latvju
nacionalās jaunatnes savienības Lejascie-
ma nodaļa (atbild. priekšstāvis — Felikss
Druksteins); atbild. redaktors Oskars
Dambrovs. Pastalnieka grāmatu spiestu-
vē, Alūksnē.

1927.08.05 Iekšlietu Ministrijas Vēstnesis

Avīze turpmākajos gados, nezaudējot sākotnējo politisko ievirzi, sniedza visplašāko informāciju par Alūksni, Gulbeni (toreiz Vecgulbene), Api, Lejascienu un visiem apkārtējiem pagastiem. Viņa tipogrāfijā iespieda arī tuvāko pilsētu avīzes. Uzņēmēja darbībā nācies sastapties ar dažādiem izaicinājumiem.

Nezina, kam uzlikt sludinājumu nodokli.

Alūksnē R. Pastalnieka tipogrāfijā iespīēž nevien «Malienas Ziņas», ko izplata Alūksnē un apkārtnē, bet arī «Gulbenes Ziņas», «Rūjienas Ziņas» un «Smiltenes Ziņas», kuras izplata minētās pilsētās. Izmantodama šo gadījumu, Alūksnes pilsētas dome nolēmusi no visiem minētos 4 laikrakstos ievietotiem sludinājumiem ņemt 10% lielu sludinājumu nodokli no sludinājumu maksas, un kas tas brīnišķīgākais, — uzlikt šo nodokli tipogrāfijas īpašniekam R. Pastalniekam. Pēdējais šo dīvaino lēmumu pārsūdzēja apgabaltiesā, kas atzina, ka sludinājumu nodoklis nav uzliekams spiestuvei resp. tās īpašniekam, bet tas jāmaksā sludinātājiem par katru viņu ievietotu sludinājumu, un tādēļ domes lēmumu attiecībā uz R. Pastalnieku atcēla. Bez tam lai varētu iekasēt sludinājumu nodokli, pilsētas domei par to jāizdod īpaši noteikumi, paredzot, kādā kārtībā jāizdara nodokļa samaksa.

Cik ilgi pastāv prese un iespējais vārds, tik ilgi izdevēji, redaktori un žurnālisti cīnījies pret cenzūru. Uzraudzība tika pastiprināta dažādu sabiedrisku un sociālu satricinājumu laikā. Neatkarīgās Latvijas laikā tika pieņemts Preses likums. Likumā bija noteikts, ka periodiskā izdevumā nav atļauts ievietot materiālus, kuros nicinoši izsakās par valsti, tautu, valsts iekārtu, valsts galvu, tiesu, karaspēku, aizsargiem, policiju utt. Pēc Kārļa Ulmaņa valsts apvērsuma 1934.gadā pastiprinājās visa veida cenzūra. To izjuta arī izdevējs Reinis Pastalnieks. Par likuma neievērošanu periodiskos izdevumus varēja apķīlāt, konfiscēt, apturēt un vainīgos saukt pie atbildības kriminālprocesa likumā paredzētajā kārtībā.

1925)⁴³⁸. Pornogrāfisku izteicienu, kā arī zobošanās dēļ par valdību vecās iekārtas plāksnē 1934. gada novembrī apķīlāts «Latvijas kalendārs 1935. gadam» (Alūksnē: Pastalnieks, 1934).⁴³⁹ Kā izde-

[Paeglis J. Kas bija liegts pirmās Republikas lasītājiem \(1996\)](#)

1940. gadā padomju okupanti Latvijā sāka uzņēmumu un īpašumu nacionalizāciju. Tas skāra arī Reini Pastalnieku. Lai atgūtu savu īpašumu un naudu, viņš iesniedza lūgumu tautas finanšu komisariātam izskatīt viņa jautājumu. Finanšu komisariāts atzina, ka Pastalnieka uzņēmumi nebūtu nacionalizējami. Šis lēmums būtu jāapstiprina Tautas komisāru padomes priekšsēdētājam V. Lācim. Uz arhīvā esošā dokumenta rezolūcijas neesot. * Pēc publikācijām vietējā presē, redzam, ka vācu okupanti 1942. gadā namīpašniekiem atgriež atpakaļ padomju laikā nacionalizētos īpašumus. Tātad, avīze tomēr bija aizvērtā un spiestuve nacionalizēta. 1941. gada 14. augustā avīze atdzima. Redakcija un kantoris atradās Čakstes ielā 6, bet laikrakstu iespieda padomju laikā nacionalizētajā R. Pastalnieka spiestuvē Pils ielā 27a. Dabūja 31. spiestuves nosaukumu. 1942. – 1944. gadā redakcija un kantoris bija Pils ielā 27.

[*Riekstiņš Jānis. Augstākais soģis – Tautas komisāru padomes priekšsēdis.](#) / Latvija Amerikā, 20.02.2010

Malienas Ziņas, 10.09.1942

2. Jautājumā par R. Pastalnieka lūgumu nenacionalizēt grāmatu un rakstāmlietu tirgotavu, Juriskonsultācijas kollēģija, ņemot vērā ka 1.) spiestuvei un grāmatu tirgotavai izpirktas rūpniecības un tirdzniecības zīmes katram pasākumam atsevišķi, 2.) katrs pasākums ar nodokļiem aplikts atsevišķi (Nod. insp. 25. VIII 40.g. raksts), Galvenā literatūras pārvalde paskaidro, ka veikals nacionalizējams tikai tanī gadījumā ja spiestuvei un veikalam ir kopēja rūpniecības zīme, atzina, ka Reiņa Pastalnieka lūgums ir ievērojams un viņam piederošais grāmatu un rakstāmlietu veikals nav nacionalizējams.

Ar novada komisāra rīkojumu atpakaļatdoti lietošanā un pārvaldīšanā, sākot ar š. g. 1. septembri, vēl šādi namīpašumi: Andreja Akmentiņa — Tirgotāju ielā 10, Benitas Anšmites Sporta ielā 2, Eduarda Bērziņa Pils ielā 30, Olgas Bērziņas Jāņkalna ielā 41, Otto Bērziņa Helenas ielā 27, Antona Bijona Pils ielā 41, Adolfa Bišulāca Uzvaras ielā 25, Otto Briediņa Pils ielā 44, Oskara Brieža Tirgotāju ielā 11, Dāvja Saretoka Latgales ielā 22, Rudolfa Dzeņa Siguldas ielā 8, Arnolda Eizenšmita Brīvības ielā 20, Alfona Ellenberga Pr. Čakstes ielā 8, Alvinas Jakobi Dārza ielā 10, Reinholda Hincenberga Pils ielā 33, Johanna Ontensona Tirgotāju ielā 13, Jāņa Kalniņa Latgales ielā 5-a, Katarinas Kesners Jāņkalna ielā 10, Aleksandra Koka Dārza ielā 22, Aleksandra Koka Pilsētas bulv. 14, Aleksandra Mišņa Raiņa bulv. 1, Kārļa Mūrka Helenas ielā 63, Aleksandra Odinska Pils ielā 58, Reiņa Pastalnieka Pils ielā 27-a, Augusta Priediņa Raiņa bulv. 6, Otto Puķīša Pils ielā 84, Eduarda Stīlves Jāņkalne ielā 44, Adolfa Tūtera L. Ezera ielā 7, Augusta Umblija Jāņkalna ielā 32, Johannas Upenieces L. Ezera ielā 14, Eduarda Vāla Kr. Barona ielā 5, Jānim Mežmalim Meža ielā 3. Kopā 32 namīpašumi. Tā tad vēl nacionalizēti paliek 39 namīpašumi.

Alūksnes centrāles tālrunu abonentu saraksts

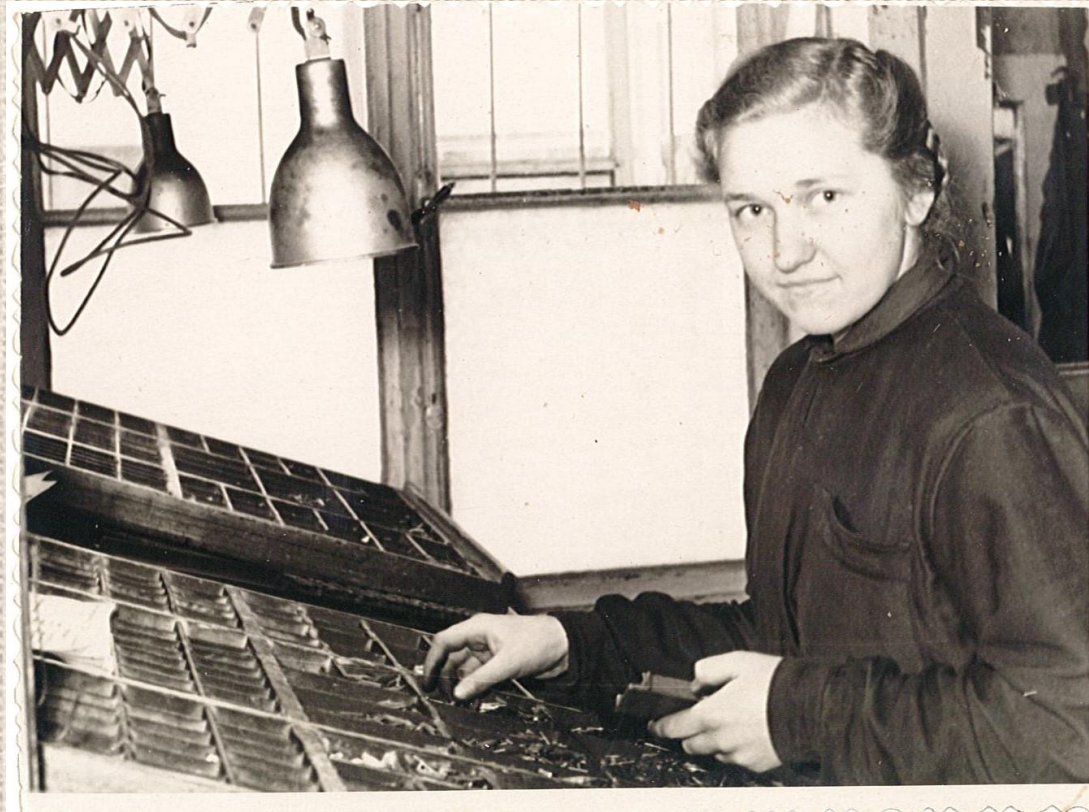
Adlers, Janis, Pr. Čakstes 1-a 132 Adlers, Hugo, Pils 46 . . 101 Aronoms, Dārza 18 . . 59	darba laiks: nepārtraukti Gēmanis, J. Priedniekos 203 Martiesnesis, Pr. Čakstes 8 95	Strads, Vold., Pils 62 . . 150 Stacijas prieksnieks . . 15 Silumtva . . 27
--	--	---

6. veikals 197

Pastalnieks, R., Pils 27-a 110

Pilsētas vec. kabinets . . 77

Malienas Ziņas, 8.01.1942

Spiestuvē jaunais kolektīvs. Darbā ar burtu izlikšanu Valda Salne

Burtlice Marta Medne atcerējās, ka kara beigās, tuvojoties frontes līnijai 1944. gada vasarā, gaidot ienākam krievu armiju, slēpa daļu burtu, lai tie netiktu izvazāti, lai paliktu, ar ko sākt darbu. Alūksne vēl bija tukša, no mājām aizbēgušie un izdzītie nebija spējējuši atgriezties. Marta gājusi apraudzīt savu darbavietu. Ēka bijusi vesela, toties iekšpusē – īsta postaža. Vajadzēja visu iztīrīt, katru burtiņu nomazgāt, lai varētu sākt izlaist Valkas apriņķa pirmo laikrakstu «Mūsu Zeme». Vēlāk uz pusotru gadu vajadzēja pārcelties uz Valku, lai atgrieztos 1946. gadā, kad Alūksne kļuva par apriņķa centru. (Oktobra Karogs, 13.06.1986)

Uz tā laika Reiņa Pastalnieka tipogrāfijas iekārtas aizsāko darbu turpināja jaunā vara.

ATMIŅAS

Mana ciešāka sadarbšanās bez Zemnieku savienības darbiniekiem iznāca ar Alūksnes grāmatu tirgotāju Reini Pastalnieku. Bez grāmatu un rakstāmlietu veikala viņam piederēja arī neliela spiestuve, kurā tas iespieda sarīkojumu programmas, laulību paziņojumu kartes vai līdzīgus individuālus pasūtījumus. Bet tas bija par maz, lai nodarbinātu kā burtlici, tā mašīnu. Atzinām, ka vajadzētu izdot avīzi. Bet kur lai ņem līdzekļus, ar ko samaksāt papīru un algu burtlicim? Reinis bija ticis pie turības, liekot santīmu pie santīma, tāpēc nebija viegli iekustināms ne par šo, ne par to izdot latus. Viņš vēlējās ar avīzes iespiešanu pat drusku nopelnīt.

Apstaigāju savus jaunus paziņas tirgotājus. Varbūt viņi būtu ieinteresēti atbalstīt avīzes iznākšanu. Gandrīz no visiem saņēmu pozitīvu atbildi un tā jau jūnijā pārcēlos dzīvot Pastalnieka viesu istabā un kopīgiem spēkiem sākām taisīt avīzi. Pēc vienošanās ar labvēliem nosaucām to “Malienas Ziņas”. Četras lapas pusītes piepildīt jau nebūtu grūti, jo lapiņa iznāca reizi nedēļā – ceturtdienās, kad notika tirgus. Bet kā lai avīzi padara interesantu? Par to, kas notiek Rīgā, citos lielākos Latvijas centros vai pasaulē, mēs daudz rakstīt nevarējām. Tas jau bija zināms no lielajiem Rīgas dienas laikrakstiem. Mūsu pievilkšanas spēks varēja būt plaša lokālā informācija. Mēģinājām noorganizēt apkārtējos pagastos ziņotāju tīklu. Bet Alūksnē un tās apkārtnē gadījās pavisam maz satraucošu notikumu, tikai viena maza zādzība visā vasarā Alsviķu pagastā. Kāzu, bērnu un sarīkojumu apraksti vien likās pārāk maz. Sāku rakstīt feļetonus, sākumā par turienes sociāldemokrātiem. Tie patika. Laikrakstiņa metiens kāpa un sasniedza turpat 2000 eksemplāru. Bet cik nu to sociālistu bija, tikai nedaudzi un tie paši maznozīmīgi. Reiz, kad nekā nevarēju izdomāt feļetonam, pats nelabais iečukstēja man ausī uzrakstīt kaut ko par Alūksnes krogiem. Viens no krodziniekiem, Jukums vārdā, bija mūsu avīzes centīgs atbalstītājs. Viņš deva sludinājumus un katru ceturtdienu nopirka 50 eksemplārus, ko izdalīt viesiem. Savā feļetonā biju drusku pasmējies arī par Jukuma uzņēmumu. Sekas nāca kā zibens un pērkons. Izlasījis feļetonu, viņš mūsu avīzi izmeta uz ielas. Kā arī izmēģinājos, salabt ar aizvainoto Jukumu man neizdevās. Apzinājos savu vainu un tālab uz priekšu savos feļetonos izvairījos aizskart jūtīgus tematus.

“Malienas Ziņas” turpināja iznākšanu arī pēc manas aizbraukšanas no Alūksnes 1925. gada rudenī, nu jau kā Pastalnieka uzņēmums. Viņam neveicās labi ar redaktoriem, bet kaut kā avīze dzīvību vilka līdz pat komunistu iebrukumam 1940. gada jūnijā.

Bērziņš, Alfrēds. Labie gadi : pirms un pēc 15. maija / Alfrēds Bērziņš; ievad aut.Inesis Feldmanis. - Rīga : Lauku Avīze, 2014

Meklēdams līdzstrādniekus Valkas progresīvās intelīģences laikrakstam «Ziemeļlatvija», 1925.gada pavasarī Alūksnē (toreiz tā bija Valkas apriņķa sastāvdaļa) ieradās rakstnieks un žurnālists **Kārlis Kraujiņš**. Viņš aprakstījis tikšanos ar Reini Pastalnieku: «Alūksnē man nebija paziņu, pie kuriem griezties un informēties. Nokļuvis uz galvenās ielas, sāku vērot retos pretimnācējus – kurš no tiem modinātu ievērību, ka to izmantotu par izziņu biroju. Pagājies tālāk un neviena nesastapis, ieraudzījis uz divstāvu ēkas izplātu glītu izkārti. Treknie burti vēstīja «R. Pastalnieks – grāmatas, rakstāmlietas un drukas darbi.» Izkārtnes īpašnieka komiskais vārds man pēkšņi ieslēdza atmiņā, vispirms ar tautas deju «Tūdaliņ, tagadiņ», bet tad visā nopietnībā : »Pastalnieks – tas taču mans senais kaimiņš, nūdien, kaimiņš!» tieši divdesmit pieci gadi pagājuši..... pa Rīgu, dzimtajā mājā Kaļvos vēl netiku pabijis. Raudzīdamies skaistajā izkārtņē, sāku pārlapot piemirsto atmiņgrāmatu. Jā, turpat otrpus lielceļa, iepretim Kaļviem, dzīvoja vīrs ar šo komisko vārdu. Viņam tolaik bija nadzīgi zeperi, kas dažkārt atskrēja neatļauti pasīrot mūsu dārza lazdās, un man nācās tos tramdīt projām. To mazāko, kas vienreiz bēgdams novēlās no zara, laikam taču sauca par Reini. Varbūt koz šis pats R. ir viņš?...

- Labdien, koimī! – iesaucos uz labu laimi, iegājis ērtajā telpā, kur plauktos, kārtīgi sarindotas, zvilnēja dažādas grāmatas, bet aiz stiklotās letes ar rakstāmpiederumiem stāvēja padrukns vīrišķis pusmūža gados, palsā matu vainagā un blīnīgi, ar redzamu neuzticību raudzījās vienkārši gērbtajā ienācējā.
- Ko, voi t`mans napazīstat, voi? – es turpināju rancēniešu izloksnē, stingri vērdamies uzrunātā atklātajā sejā. Drukmais palsmatis vēl brītiņu kavējās manis novērošanā, tad sakustējās. (...)
- Nu, pēc runas tā kā manas..., bet pazīt nē, to nu gan nevaru. Kas ta jūs tāds būsi? No kurienes?
- Tieši kaimiņš, kas jūs toreiz vančija no riekstu šķīšanas.
- A-ā...Kaimiņš, kas aizgāja dienestā uz Pēterburgu un vairs nepārnāca...
- Nu jau naglai uz galvas!

Mēs laipni sarocījāties, un kad bija nedaudz atkravāta smagā atmiņnasta, es iejautājos, sak, vai šeit, Alūksnē, nedzīvo kāds rakstnieks vai avīžnieks.

- Jā, kā tad, te jau pie mums dzīvo un darbojas vidusskolā par skolotāju rakstnieks Baltpurviņš Augusts. Viņš šad tad te ienāk pie manis, nopērk pa grāmatai, bloknotam, kā jau daždien rakstnieks. Ir gan viņš kautrīgs, - runātājs pažēlojās. - dažreiz gribētos parunāties par grāmatām, rakstniecību, bet viņš projām vien manās...»

Martas Mednes atmiņas: «Es strādāju sietuvē. Blakus kārtējiem drukas darbiem tipogrāfija pieņēma no bibliotēkas iesiešanai grāmatas, žurnālus, lielākoties mīkstos vākos. Domāju, ka vēl tagad prastu to izdarīt. Sējām arī avīžu komplektus, tās pašas «Malienas Ziņas» Artūram (Šēperam) iesēju pa gadiem, žēl, ka nesaglabājās, aizgāja bojā.

Cik atceros, «Malienas Ziņas» iznāca reizi nedēļā. Netika manīts, ka avīzes kādam būtu pietrūcis, ne arī, ka paliktu neizpārdoti eksemplāri. Laikam jau izregulēja, kā vajag, par papīra trūkumu arī toreiz nežēlojās. «Ziņas» varēja nopirkt pilsētā, varēja arī abonēt. Mēs, tipogrāfijas ļaudis, jau bijām pirmie, kas iepazīna savu avīzi tās tapšanas gaitā, un pēc iespiešanas paņēmām numuru uz māju.

...Atmiņā iespiedies viens no avīzes izplatīšanas veidiem, par kuru jaunie šobrīd nav pat lāgā dzirdējuši. Tirgus dienās avīžpuikas ar jauniznākušo «Ziņu» žūkšņiem skrēja pa laukumu un sauca: «Malienas Ziņas», siltas kā bliņas, sapērciet viņas! Protams, pirka arī.»

No **Zentas Meistares** atmiņām: «kad 1934.gadā sāku strādāt Alūksnes slimnīcā, aizsākās arī ciešāka saskare ar mazpilsētas dzīvi. Toreiz mums lielā cieņā bija Reinis Pastalnieks, uz viņa grāmatu veikalu gājām gaismu smelties. Patika arī kā cilvēks. Netēloja nekādu lielu kungu, kaut gan priekšnoteikumu un iespēju tam netrūka, bija laipns un vienkāršs.»

Malienas Ziņas, 26.05.1990

Toreiz pirms 53 gadiem Alūksnē (no Latvijas žurnālista-veterāna **Friča Laša atmiņām)**

Tā kā ar laikrakstiem sadarboties un rakstīt biju sācis jau no 1932.gada, kad mācījos vēl Pļaviņu ģimnāzijā, uz Malienas Ziņas redakciju Pils ielā aizgāju, dienēdams 7. Siguldas kājnieku pulka štāba pilī, kur biju 14 rakstvežu vecākais, dižkareivis. Reinim Pastalniekam Pils ielā bija arī laba grāmatnīca, un vēlāk, kad sāku strādāt pie viņa redakcijā, iedraudzējāties.

Vēl strādādams Malienas Ziņu redakcijā, sāku par notikumiem Alūksnē ziņot arī laikrakstiem «Brīva Zeme» un «Rīts», ar kuru man izveidojās pavisam cieša sadarbība. Malienas Ziņu redakcijā darīju dažādus darbus: biju gan korektors, gan veicu citus vajadzīgos uzdevumus, gan arī rakstīju. Toreiz mēs rakstījus ar uzvārdiem neparakstījām, bet gan ar burtiem. Tā mani gabaliņi parādījās ar lata apzīmējumiem-ls. R. Pastalnieks ļoti rūpējās par savu izdoto laikrakstu un grāmatnīcu, bija humāns, labs cilvēks. Cik atceros — padrukns. Nekādu domstarpību visu laiku mums nebija, un bija pat žēl 1939.gadā aiziet no viņa un Alūksnes.

Brīvā Latvija: Apvienotā «Londonas Avīze» un «Latvija», 24.08.1992

20. gs. pirmās puses latviešu kolportieris **Atis Freināts** (1882—1955) tirgojoties apbraukāja visu Latviju, ceļā piedzīvojot daudz interesanta. Grāmatā «Dzimtenes Āres» viņš apraksta arī tikšanos ar izdevējiem Pastalniekiem. 1933.gada 23.februārī iznāca 400. numurs, ar kuru tika atzīmēta avīzes jubileja.

Alūksnē nonācu vēlā tumšā vakarā un taisni tādā reizē, kad grāmatnieks un nedēļas avīzes «Malienas Ziņu» izdevējs Pastalnieks taisījās svinēt savas avīzes 400. numura iznākšanas jubileju. Re-

daktors Cālītis par to pastāstīdams jau vakarā, arī mani tā puslīdz ielūdza, piekodinādams, lai tikai ierīkojas tā, ka rītdien taisni pulkstens pusvienpadsmitos iegriežos Pastalnieka grāmatu tirgotavā, tad pats izdevējs katrā ziņā ielūgumu apstiprināšot.

Kā runāts, tā darīts: otrā rītā, tiklīdz sāka atvērties tirgotavu durvis, es pasteidzos apskriet citus grāmatniekus, lai līdz pusvienpadsmitiem tiktu pie Pastalnieka.

Ķelle-Kundziņš, kungs un kundze, kuru grāmatnieku radu raksti sniedzas diezgan tālā pagātnē, manu somu tā puslīdz patukšoja. Ābele jauns grāmatnieks, Tukuma Ābeles brālis, ieceļojis karavīru gaitās — un tā palicis kara dienestā, bet pa vaļas brīžiem palīdz savā tirgotavā kundzei patirgoties. Kalniņš visjaunākais, arī ieceļojis — no Bauskas. Par visiem trim viņi manu somu gandrīz iztukšoja, no tā spriežams, ka Alūksnē grāmatas lasa.

Kad iegriežos Pastalnieka tirgotavā, pulkstens bija taisni pusvienpadsmit. Pats šefs un redaktors jau priekšā — tūlīņ ielūdza mani uz karstu stipru tēju un kā Rīgas grāmatnieku iepazīstināja ar savas avīzes līdzstrādniekiem. Līdzstrādnieki un brīvprātīgie korespondenti bija sabraukuši no apkārtnējiem pagastiem tirgū kaut ko pārdot vai nopirkt, un reiz pēc četri simti nedēļām satikties pie avīzes šefa. Viens teicās atbraucis no Garjures.

«Vai kāds zin, kā tas vārds «Garjure» cēlies?» Nē, to neviens nezināja.

«Visi gudrie taču vēl nav kopā,» teica Pastalnieks, «kamēr tie sanāk, lūgtu, ciemiņi, tikmēr pa starpām iesim apskatīt drukātavu un manu jauno māju no ārpuses. Pa to laiku arī cūkas cinkslis cepeša krāsni pacepsies brūnāks; jaunais skurstenis negrib lāgā vilkt, tāpēc ar cepšanu iet tā lēnāk.»

«Mēra laikos tagadējā Garjurē izmiruši itin visi cilvēki, palicis tikai viens vienīgs garš vīrs vārdā Juris; tā cēlies vārds Garjure,» izskaidroja pats jautājuma uzstādītājs no Garjures.

Kamēr citi ar lielāko interesi apskatīja preses virpes, es savukārt izšķīrstīju Pastalnieka izdotās pasaku grāmatas un Ģenovevu, bildēm pušķotu.

Pa tam nama māte aicināja, lai kāpjām pa stalažām augšā uz otru stāvu un sēžamies tik' pie galda, aizbildinādamās, ka vēl nav pagūts ietaisīt trepes un visās istabās grīdu. Pats šefs, augšā kāpdams, rūpīgi pieskatījās, lai kāds līdzstrādnieks nenokrīt.

Kad sasēdāmies pie galda, uzslavējām nama māti, kas ar visu skur-

steņa nevilksanu cūkas cinkslī bija apcepinājusi tīri brūnu. Redaktors un visi līdzstrādnieki uzsauca augstas laimes, bet šefs tikai mudināja: «Pa starpām iedzersim.» Viena glāze tika iztukšota uz Rīgas grāmatnieka resp. manu veselību, bet laipnajai nama mātei par godu mēs visi nopietni pateicāmies un jautribas pēc pa jokam korī nodziedājām:

«Tūdaliņ, tagadiņ
Pastalniece dancos.»

Kad projām gāju, visi man piekodināja neaizmirst ierasties Alūksnē uz nākošo jubileju, ja nu ne ātrāk, tad uz «Malienas Ziņu» 1000. numura iznākšanas laiku. Kāds no brīvprātīgiem korespondentiem, gribēdams būt moderns žurnālists, vēl nosauca man pakaļ: «Ja negadas kāds negadījuma gadījums, uguns nelaime vai kāda cita ķeza, tad atkal tiksimies.»

«Pateicos! Tikai neaizmirstiet padot ziņu, tad būšu klāt,» es atbildēju, un steidzos uz staciju.

Freināts, Atis. Dzimtenes ārēs : par mājām, tirgiem un pilsētām / Atis Freināts ; māksl. K. Krauze ... [u.c.]. - Rīga : Latvijas Kultūras fonds, 1990. - 191 lpp. : il. ; 20 cm. - (Tēvzemes mācība). - Faks. no izd. [Bruklina], Grāmatu Draugs, 1969

Ģimenes dzīve

Reinis Pastalnieks 1918.gadā precējies ar Elzu Pastalnieci, dzimušu Gainis (Smiltenes pagastā 9.02.1898., mirusi Ogrē 19.06.1988.). Elzu dēvē par “Malienas Ziņu” izdevēju (tā Ģita Kiploka līdzjūtībā). Viņu laulībā dzimuši bērni Ada (1923. – 2004.) un Viesturs (09.03.1926. -25.03.2008.)

Ada un Viesturs

Pastalnieku ģimenes mājsaimniece Milda Šneps (1.rindā 2. no labās) kopā ar kursu dalībniecēm

No Ausmas Birzgales atmiņām :

Mana mamma Milda Makars (dz. Šneps) dzimusi 1909. gadā. Ģimenē viņas bija septiņas māsas. Mammai bija iespēja daudzas dzīves gudrības iemācīties pie Alūksnē zināmajiem avīzes un grāmatu izdevējiem Pastalniekiem. Viņa tur strādāja par mājsaimnieci. Mamma vienmēr atcerējās savus darba devējus ar labu vārdu, jo tur viņa jutās labi pieņemta un skolota. Tur viņa sagaidīja arī savu iesvētību, kā mamma teica, tās bija sarīkotas pa kungu modei.

Pastalnieka kundze Elza bieži rīkoja savām draudzenēm tikšanās. Mammai pirmās reizes bijis liels satraukums, kad kundzēm bija jāpasniedz pēcpusdienas tēja. Viņa stāstīja, ka rokas drebējušas nesot paplāti, krūzītes sākušas “dancot”, tās saķērusi, bet ūdens izšļakstījies. Elzas kundze neko neesot pārmetusi, bijusi laipna un saprotoša. Šajā laikā viņa izgājusi arī Alūksnē mājsaimniecības kursus. Attiecības bijušas pat draudzīgas. Ziemā kundze Mildu ņēmusi līdz uz slidotavu, kas toreiz bija ierīkota uz ezera pretī pilij.

Pats Reinis Pastalnieks ilgstoši slimojis ar tuberkulozi. Braucis ārstēties uz Krimu.

Es pati esmu dzimusi 1941. gadā. Atceros, ka bērnībā, jau padomju laikā, dzīvojām Olderu mājā. Viņus 1941. gadā izsūtīja. Pirms tam dzīvojām Pils ielā Šķenderu mājā (pirmā māja pie policijas), bet tad bija jāizvācas, jo to atdeva milicijas rīcībā. Labi atceros Pastalnieku māju un tās apkārtni. Viņu mājas pagalmā bija uzbūvēta koka saimniecības māja. Otrajā stāvā bija ierīkoti dzīvokļi. Vienā dzīvoja Vērdiņi, ģimenes galva strādāja pastā. Otrā dzīvoja ebrejiete Lēne Goldšmite (strādāja slimnīcā par sanitāri) ar meitām Jahu un Haju. Jaha bija mana draudzene. Toreiz vēl satiku Pastalnieka kundzi. Tad viņa dzīvoja turpat savas mājas otrajā stāvā labajā spārnā. Bērnus Adu un Viesturu gan neatceros.

Kā jau bērni, bieži skraidījām viens pie otra. Tur, kur šodien atrodas veikala “Maks” ēka, agrāk bija ierīkoti dārzi, turpat bija dīķis. Pastalnieku mājas pagalmā, domāju, ka agrāk bijusi strūklaka, kas aizbērtā. Mēs tur spēlējāmies kā smilšukastē. Lai tiktu pagalmā un pie draudzenes Jahas, skrējām cauri Pastalnieku mājai, jo durvis bija abās mājas pusēs savienotas ar koridoru. Tās bija abpusēji veramas un saglabājušās vēl šodien.

Atceros gadījumu, kad kopā ar apkārtējiem bērniem (Ruttasiem, Luikiem) bijām atraduši un izvilkuši no pagraba, kur bija spiestuves noliktavas, iepakojumu ar Lieldienu kartiņām vēl no tā laika. Tas varēja būt 40-to gadu beigas 50-to sākums. Kartiņas visā iepakojumā bija ļoti labā stāvoklī, kas liecina, cik ļoti kvalitatīvs bija tā laika papīrs un krāsas.

Ķemeru peldiestādē ieradušos peldviesu saraksts

Bumbulis, Fricis, lauks. no Zlēku p. — Tirgus 11.
Bušs, Arnolds, strādn. no Saldus — Tukuma 16.
Galejs, Kārlis, darbv. no Sinoles p. — Baznīcas 23.
Heisters, Elza, skolot. no Jelgavas — Tirgus 23.
Lapiņš, Pāteris, skolot. no Stāmerienes — Zaļā 24.
Meyer, Gode, saimn. no Ventspils — Robežu 6.
Meyer, Šolum, koktirgot. no Ventspils — Robežu 6.
Grindulis, Elisabete, saimn. no Talsiem — Katedr. 6.
Ziverts, Liba, lauks. no Birzgales p. — Pētera 12.
Pastalnieks, Reinis, tirgot. no Alūksnes — Meža 1.
Abels, Zuzanna, mājs. no Vec-Āķiem.
Ruško, Voiciks, no Birzgales p. — Raiņa ielā.
Balanovs, Šloma, tirgot. no Rēzeknes — Robežu ielā.
Saulīts, Pēteris, lauks. no Mārupes pag.
Kalniņš, Zelma, lauks. no Ledmanes p. — Jaunā 12.

Reinis Pastalnieks sirga ar tuberkulozi. Bieži esot braucis ārstēties uz kūrortu Krimā. Kā vēsta "Ķemeru Ziņas", 30.06.1935, tad tirgotājs no Alūksnes ir bieži apmeklējis arī vietējo Ķemeru kūrortu.

Ķemeru Ziņas, 30.06.1935

Alūksnes amatn. b-bas dāmu komiteja rosības ziņā, starp visām 30 mūsu amatn. b-bām, stāv pirmā vietā! Par dāmu komitejas priekšnieci gandrīz vienbalsīgi ievēlēja līdzšinējo Elzu Pastalnieka kdzi.

Malienas Ziņas, 20.04.1039

Stājaties „Tautas Palīdzības“ talcinieku rindās. Iestāšanās anketas jau iespīestas un dabūjamas pie nod. kasieres Elzas Pastalnieks Pils ielā 27-a un E. Biezā L. Bankas Alūksnes nodaļā. Anкета maksā 10 pfen. Biedru nauda talciniekiem 50 pfen. mēnesī. Izpildītās iestāšanās anketas nododamas Alūksnes pilsētas vecākam, pilsētas valde.

Malienas Ziņas, 18.12.1941

Elza Pastalnicece aktīvu dalību ņēma pilsētas sabiedriskajā dzīvē - darbojās dažādās biedrībās, piedalījās pasākumos. Okupācijas gados Alūksnē aktīvi darbojās 1941. gada rudenī dibinātā «Tautas palīdzība». Novembrī apstiprinātajos statūtos minētas organizācijas tiesības atklāti vākt ziedojumus trūcīgo un latviešu karavīru atbalstam, rīkot mantu un naudas loterijas, priekšlasījumus, labdarības vakarus u.tt. Tajā aktīvi iesaistījusies arī Pastalnieka sieva Elza. No arhīva LVA, fonds 1986., apr.2., lieta P-9170 secināms arī, ka viņa strādājusi Alūksnē tipogrāfijā kā burtlice. No 1917.gada tipogrāfija piederēja Reinim Pastalniekam. Tur drukāja dažādas veidlapas, lapiņas, arī pretpadomju. 1933.gadā ar vīru izšķīrās. Aizgāja no tipogrāfijas. Reģistrējās kā bezdarbiece. Kādu laiku (~ 2 gadus) dzīvoja ar citu cilvēku. No 1935.gada atkal sagāja kopā ar Reini, bet pa jaunam laulību neregistrēja. No 1943.gada oktobra bija norīkota strādāt Alūksnes cietuma kancelejā par jaunāko kantoristi. Šo darbu Elza veica līdz 1944.gadam, kad vācieši no Alūksnes atkāpās. Cietumā viņai reizēm bija jāveic arī cietuma uzraudzes darbs- jāpārmeklē arestētās sievietes un jā sastāda atrasto lietu saraksti, bija jāpārbauda un jānovērtē notiesāto sieviešu darbs cietuma kūtī- govju slaukšana, tīrīšana.

JL № 011692

Wann geboren:

Kad dzimis:

1898. g.

9. februārī.

Wo geboren:

Kur dzimis:

Smiltene.

nodarbošanās: mājsaimn.

Familienstand:

Ģimenes stāvoklis:

Šķīsta.

Für gültig erklärt und verlängert

Am d. 10. April 1943.

Atzīta par derīgu un pagarināta

līdz 1943. g. 10. aprīlim.

Nr. 90 1943. g. 10. aprīlī.

PASS
PASE

JL № 011692

Zuname:

Uzvārds:

Tastalniks

dzim. Gaiņis

Vorname:

Vārds:

Elza.

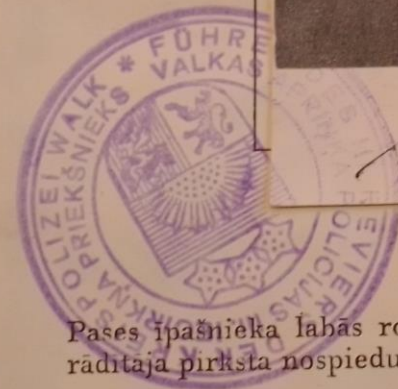
Valstspapīru spiestuve - 1 -

JL № 011692

Pases

īpašnieka

paraksti:

Pases īpašnieka labās rokas
rādītāja pirksta nospiedums:

1943. g. p.

1943. g. p.

Adu Jurjāni atmiņu pavediens bieži aizvedis uz dzimto Alūksni. Jau mācoties pirmajā klasē, viņai bija pilnīgi skaidrs, par ko kļūt, — tikai par skolotāju. Skola bija iekārtota nelielā ēkā ar plašu gaiteni. Katru starpbrīdi skolēni te gāja rotaļās ar dziedāšanu. Un skaļāk par visiem dziedāja skolotājs Poruks. Pacilātas jutās meitenes, kuras pedagogs uzlūdzta dejoj. Vecākās kautrējās, bet pirmklasnieces pašas kniksēja skolotājam un droši lika roku viņa elkonī.

Kopš tām laimīgajām dienām aizskrējis vairāk nekā pusgadsimts. Skolotāja vārdu Jurjāne vairs neatceras, bet silto acu skatienu un laipno balsi ilgo gadu brāzmainie vēji nav spējuši aizpūst. Varbūt viņš bija radnieks lielajam sapņotājam Jānim Porukam?

Adas māte zināja daudz dziesmu un mācīja tās savai meitiņai. Viņa ļoti vēlējās, lai mazā spēlētu arī klavieres. Māte sarunāja Adai privātskolotāju. Uz klavierstundām gāja arī skolasbiedrs Olis — tagadējais komponists un mūzikas zinātnieks Oļģerts Grāvītis.

Lai varētu sekmīgi apgūt klavierspēli, vajadzēja vingrināties katru dienu vairākas stundas. Tēvam bija iekrāta nauda, un māte pierunāja viņu nopirkt meitai klavieres. Tagad skaņas piepildīja visu māju, mūzikā izpaudās gan prieks, gan skumjas.

Bet Adai bija arī vēl citas aizraušanās — izšūšana un grāmatu lasīšana. Lai vecāki nebārtos, ka tik vēlu neiet gulēt, viņa lasīja slepeni — zem segas, apgaismodama burtus ar kabatas bateriju. Tā ātri vien sabojāja redzi, un trīspadsmit gadu vecumā bija jāsāk valkāt brilles.

No meitas **Adas** atmiņām

1983.12.28 Skolotāju Avīze

Iesvētību dienā Alūksnē, kad pirmoreiz nostājās kora priekšā.

Ada Jurjāne 70. gados.

- Vsa mana dzīve bijusi kā dziesma, - smejas Jurjānīte. Un pastāsta par savu bērnības zemi Alūksni, kur pirms astoņdesmit gadiem turīgu vecāku ģimenē ieraudzījusi šo pasauli. Tēvam Alūksnē piederēja spiestuve un grāmatnīca. Pirmās atmiņas Adai saistās ar avīžu zēniem, kuri skrējuši ar tikko no spiestuves iznestajām avīzēm, klaigādami: Malienas ziņas, svaigas kā bliņas!

Adas vecāki varēja atļauties saviem bērniem algot gan mājskolotāju, gan mūzikas skolotāju. Viņi bija tie, kas ievēroja, ka meitenei ir talants, un ieteica vecākiem turpināt izglītot meitu mūzikā. Kora priekšā pirmoreiz mūžā Ada Jurjāne nostājās 1943. gada 23. maijā, Alūksnē, savā iesvētību dienā, kad iesvētāmie, viņas roku vadīti, nodziedāja "Cēli kā dzimtenes Dievnami." Taču Adai šķita, ka viņai labāk patiktu ārstes darbs. Pēc Alūksnes ģimnāzijas viņas ceļš veda uz 4. māsu skolu Rīgā. Tur viņa nodibināja savu pirmo kori. Pēc tam visu mūžu aicinājusi kopā tos, kam tuva dziesma. Toreiz, kara gadā,

3 - zvaigāņu goda zīme
2003. g.

ADA PASTALNIECE - 1943.
(Jūrjāne) 1923. - 2004.
Ozols mūzikas skola

aukstā, neapkurinātā māsu skolas zālē pie sveču gaismas, kļiedējot drūmo noskaņojumu, meitenes dziedāja. Tomēr pēc ilgām pārdomām Ada izlēma, ka medicīna nav viņas dzīves aicinājums, ka vēlas mācīties mūziku un dziedāšanu. Kopā ar draudzenēm devās uz konservatoriju, toreiz tur darbojās arī mūzikas skola, vēlāk Jāzepa Mediņa mūzikas vidusskola.

Divus gadus skolojusies mūzikas skolā un izmēģinājusi savus spēkus strādādama skolā par dziedāšanas skolotāju, Ada devās pie Konservatorijas profesora Jēkaba Mediņa ar lūgumu atļaut turpināt mācības augstskolā. Viņš neatteica, un talantīgajai meitenei atvērās konservatorijas durvis. Augstskolu Ada Jūrjāne pabeidza kā mūzikas pedagoģe un diriģente.

Dzīves un dziesmu vidū

Par to, cik tas bija smags laiks Adas dzīvē, viņa pastāsta dažos teikumos. Vecākiem atņemts viss, māte aizvesta uz Sibīriju. Kā vēlāk noskaidrojās - aiz pārskatīšanās, padomju vara ierakstīja, ka viņa ir aizsardžu priekšniece, bet mamma bijusi Sarkanā Krusta priekšniece. Ada pazaudēja mājas, nodrošinātu dzīvi un ieguva padomju varas neuzticību, ko izjuta ne vienreiz vien.

Ada strādāja un mācījās, satika savu mīlestību un viena pēc otras piedzima Jūrjāņu atvases - Daina un Andris. Viņa piekrita darbam Gulbenes vidusskolā, jo tur solīja dzīvokli, taču vēlāk izrādījās, ka tā bija viena istaba vecajā draudzes skolā. Toties Gulbenē sākās rosīga darbošanās ar koriem gan skolā, gan pilsētā. Adai uzticēja vadīt rajona dziedāšanas skolotāju metodisko apvienību, viņa bija skolu koru virsdiriģente.

Ada Jurjāne (Pastalniece) , Alūksnes
ģimnāzijas jubilejā, 2000

Pils iela 27a, 2020. gads (Foto: Māris Fausts)

Laikraksts "Malienas Ziņas" un Alūksnes tipogrāfija

<https://saite.lv/rJVh>